

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av straffregisterlagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det i straffregisterlagen tas in bestämmelser om utlämnande av straffregisteruppgifter. Med stöd av dessa bestämmelser kan ur straffregistret lämnas ut uppgifter till en myndighet för bedömning av en persons tillförlitlighet. Bestämmelserna skall ersätta bestämmelserna om utlämnande av uppgifter i straffregisterförordningen. Lagen föreslås också bli ändrad så att man i större utsträckning än för

närvarande med hjälp av teknisk anslutning skall kunna lämna ut straffregisteruppgifter till myndigheter som är berättigade få sådana uppgifter. Dessutom föreslås att lagen justeras med anledning av att straffregisterföringen har överförts från justitieministeriet till rättsregistercentralen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge och föreslagna ändringar	3
2.1. Rätten att få uppgifter ur straffregistret	3
2.2. Rätten att få straffregisteruppgifter genom teknisk anslutning	4
2.3. Uppgifter som förts över på rättsregistercentralen	5
3. Propositionens verkningar	5
4. Beredningen av propositionen	5
DETALJMOTIVERING	6
1. Lagförslaget	6
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter	9
3. Ikraftträdande	10
4. Lagstiftningsordning	10
LAGFÖRSLAG	
Lag om ändring av straffregisterlagen	11
BILAGA	
Parallelltexter	
Lag om ändring av straffregisterlagen	13

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Straffregisterlagen (770/1993) trädde i kraft den 1 oktober 1993. Lagens syfte var att få lagstiftningen gällande straffregister att motsvara Europarådets dataskyddskonvention (FördrS 36/1992) och de krav som ställs i personregisterlagen (471/1987).

Det centrala syftet med straffregistret är att samla in och registrera de uppgifter som påföljdssystemet och verkställigheten behöver. I registret antecknas uppgifter om domstolars avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts till ovillkorligt fängelsestraff, samhällstjänst, villkorligt straff, böter som tillägsstraff, ungdomsstraff, böter i stället för ungdomsstraff, avsättning eller lämnats obestraftad. Dessutom antecknas i registret uppgifter om avgöranden genom vilka en juridisk person har dömts till samfundsbot.

De uppgifter som antecknas i straffregistret är känsliga uppgifter som i princip skall hemlighållas. Om förutsättningarna för utlämnande av uppgifter föreskrivs i straffregisterlagen. I lagen finns bestämmelser om de myndigheter som har rätt att få uppgifter och de ändamål för vilka uppgifter kan utlämnas. Uppgifter kan lämnas för bestämmande och verkställighet av straffrättslig påföljd. Dessutom kan uppgifter lämnas ut till myndigheter för utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet då myndigheten i sådant beslutsfattande som hör till dess behörighet skall beakta dessa egenskaper. Om utlämnande av uppgifter för detta ändamål och om myndigheter som har rätt att få uppgifter föreskrivs närmare i straffregisterförordningen (772/1993).

Straffregistrets centrala användare, dvs. domstolarna och åklagarna, får behövliga uppgifter genom teknisk direktanslutning.

Det föreslås att straffregisterlagen skall ändras. En del bestämmelser som gäller utlämnande av straffregisteruppgifter ingår för närvarande i straffregisterförordningen. På grund av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna föreslås att bestämmelserna om utlämnande av uppgifter skall tas in i lagen. Enligt förslaget kan uppgifter ur straffregistret lämnas ut till en myndighet i maskinläsbar form eller genom teknisk an-

slutning, om det med hänsyn till användningsändamålet och nödvändiga skyddsåtgärder är motiverat. Till exempel med beaktande av antalet tillståndsärenden som sköts av polisen är det ändamålsenligt att polisen får de uppgifter som den behöver genom teknisk anslutning. Lagen föreslås bli ändrad också med anledning av att straffregisterföringen har överförts från justitieministeriet till rättsregistercentralen.

2. Nuläge och föreslagna ändringar

2.1. Rätten att få uppgifter ur straffregistret

Ur straffregistret kan med stöd av straffregisterlagen lämnas ut uppgifter för bestämmande och verkställighet av straffrättslig påföljd (1 § 2 mom. och 4 § 1 mom.). Dessutom kan ur straffregistret lämnas ut uppgifter till finsk myndighet för utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet (1 § 3 mom. och 4 § 3 mom.). Om myndigheter och användningsändamål föreskrivs närmare i straffregisterförordningen (12 och 13 §). Uppgifter kan för det första lämnas i ärenden som gäller pass, finskt medborgarskap, i utlänningslagen (378/1991) avsett visum, uppehållstillstånd, arbetstillstånd eller annan åtgärd, ärenden som gäller säkerhetskontroll samt i fråga om ett flertal sådana ärenden som förutsätter tillstånd eller godkännande av myndighet och i ärenden som gäller omhändertagande av barn. För det andra kan ett flertal myndigheter få straffregisterutdrag om sådana som söker tjänst eller om inträde till utbildning vid myndigheten. Dessutom kan justitieministeriets kanslichef av vägande skäl ge straffregisterutdrag även i andra fall än de som särskilt nämns i förordningen (14 §).

Det skydd för privatlivet som tryggas i grundlagen utvidgades i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna, som genomfördes genom en ändring av regeringsformen (969/1995), vilken trädde i kraft 1995. Enligt 8 § 1 mom. regeringsformen är envars privatliv, heder och hemfrid tryggade. Momentet innehåller en särskild bestämmelse om dataskydd enligt vilken om skydd för personuppgifter stadgas

närmare i lag.

Det dataskydd som avses i 8 § 1 mom. regeringsformen förutsätter att den enskildes rättsskydd och integritetsskydd i samband med behandling av personuppgifter tryggas genom lagstiftning. Detta avser inte endast den allmänna lagen som gäller dataskydd, personuppgiftslagen (523/1999) och den tidigare personregisterlagen, utan också speciallagstiftningen som gäller behandling av personuppgifter. Europarådets dataskyddsdirektiv förutsätter en viss dataskyddsnivå för personuppgifter.

Enligt 8 § 1 mom. regeringsformen skall om skydd för personuppgifter stadgas genom lag. Av 10 § 2 mom. regeringsformen följer att hemlighållande och utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i handlingar och upptagningar som innehas av myndigheter skall regleras genom lag. Straffregisterlagstiftningen gavs innan reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna trädde i kraft. Enligt 3 § i lagen skall uppgifterna som antecknats i straffregistret hemlighållas. Om utlämnande av sekretessbelagda personuppgifter ur straffregistret föreskrivs för närvarande delvis i straffregisterförordningen. På grundval av bestämmelserna i 8 och 10 § regeringsformen föreslås att dessa bestämmelser med vissa ändringar tas in i lagen.

I artikel 8.5 i Europeiska unionens dataskyddsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46 EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter) föreskrivs om förutsättningarna för behandling av personuppgifter som ansluter sig till brott och domar. Sådan behandling av uppgifter är möjlig endast under kontroll av en myndighet eller - om lämpliga skyddsåtgärder finns i nationella lag - med förbehåll för de ändringar som medlemsstaterna kan tillåta med stöd av nationella bestämmelser som innehåller lämpliga och specifika skyddsåtgärder.

Som en sådan skyddsåtgärd i anslutning till behandling av uppgifter om lagöverträdelser som avses i direktivet kan betraktas bl.a. skyldigheten att hemlighålla de uppgifter som antecknas i straffregistret. I propositionen föreslås att utlämnande av uppgifter skall regleras uttömmande i lagen. Uppgifterna är sekretessbelagda och i straffregisterlagen (11 §) anges också till vem och för vilket ändamål mottagaren av registeruppgifter får överlåta erhållna uppgifter. Dess-

utom kommer de allmänna bestämmelserna om registerföring och skydd av personregister i personregisterlagen och i personuppgiftslagen som har ersatt den och som träder i kraft den 1 september 1999 att bli tillämpliga som kompletterande bestämmelser även i fråga om straffregister. Sålunda är de bestämmelser som ingår i straffregisterlagen och de bestämmelser som föreslås bli intagna i straffregisterlagen förenliga med de bestämmelser som såväl Europarådets dataskyddskonvention som EU:s dataskyddsdirektiv ställer på skyddet av personuppgifter.

2.2. Rätten att få straffregisteruppgifter genom teknisk anslutning

Straffregistrets informationsinnehåll är i fråga om privatpersoner i sin helhet adb-baserat och straffregisteruppgifter kan skrivas ut i maskinläsbar form med hjälp av teknisk anslutning. Registret över juridiska personer förs manuellt. Eftersom straffregistret innehåller känsliga uppgifter har utlämnandet av uppgifter med hjälp av teknisk anslutning begränsats. Numera får straffregistrets centrala användare, domstolarna och åklagarna, uppgifterna genom direkt anslutning. Övriga myndigheter får uppgifterna genom att särskilt beställa ett straffregisterutdrag från rättsregistercentralen.

Då straffregisterlagstiftningen reformerades var endast en del av straffregistret adb-baserat. Frågan om att göra det möjligt även för andra än domstolar och åklagare att använda teknisk anslutning var uppe till behandling då straffregisterlagen stiftades. Riksdagens lagutskott (LaUB 8/1993) konstaterade att det kan bli svårt att behärska systemet om direkt användning tillåts på en gång i stor skala. Utskottet ansåg det dock vara viktigt att man efter att ha fått erfarenheter av det nya systemet och hur den direkta användning fungerar och vilka kostnadseffekter den får utreder om rätten till direkt användning av straffregistret utvidgas t.ex. till tillståndsärenden inom polisförvaltningen.

Den tekniska anslutningen fungerar klanderfritt. Har uppgifter antecknats om personen i straffregistret, registrerar systemet uppgifterna om den myndighet som gjort förfrågan och om ändamålet med förfrågan. Av ändamålsskäl föreslås i propositionen att möjligheten att lämna uppgifter genom teknisk anslutning skall utvidgas. Enligt förslaget kan uppgifter lämnas till de myndigheter

som enligt lagen har rätt att få uppgifter, förutsatt att den tekniska anslutningen är motiverad med avseende på myndighetens behov av uppgifter och behövliga skyddsåtgärder.

För närvarande kan justitieministeriet med stöd av 5 § 2 mom. straffregisterlagen ge de myndigheter som anges i bestämmelsen rätt att genom teknisk anslutning få uppgifter ur registret. Enligt förslaget hör det till rättsregistercentralen att pröva om rätt att använda teknisk anslutning skall beviljas. Rättsregistercentralen har förutsättningar att pröva behovet av uppgifter och nödvändiga skyddsåtgärder, och beslutsfattandet förutsätter inte någon sådan rättspolitisk prövning som gör att uppgiften vore bättre lämpad för justitieministeriet.

På behovet av att få uppgifter genom teknisk direktanslutning inverkar mängden av de uppgifter som myndigheten behöver eller det hur återkommande behovet av information är. En förutsättning för beviljande av anslutning är också det att de skyddsåtgärder som behandlingen förutsätter har garanterats. Det är viktigt att t.ex. kretsen av de personer som har rätt att använda teknisk anslutning är så liten som möjligt och att dessa personer har ett personligt användarnamn. På basis av användarnamnet registreras i systemet uppgift om den person som har gjort förfrågan. Rättsregistercentralen skall då den prövar om teknisk anslutning skall beviljas också i samråd med uppgifternas mottagare utreda övriga skyddsåtgärder med hjälp av vilka det tekniska skyddet av sådana känsliga och sekretessbelagda uppgifter kan ordnas.

I samband med beredningen av denna proposition har man uppskattat att rätt till teknisk direktanslutning kan i första hand bevil-

jas registrets största användare i fråga om antal, dvs. polisen i tvångsmedels- och tillståndsärenden samt för beviljande av pass samt försvarsmakten till vilken uppgifterna också för närvarande enligt gängse praxis lämnas genom teknisk anslutning. Övriga myndigheters behov av uppgifter är i allmänhet ganska obetydligt, varför det är sannolikt att myndigheterna också i fortsättningen får uppgifterna genom att beställa straffregisterutdrag från rättsregistercentralen.

2.3. Uppgifter som förts över på rättsregistercentralen

Straffregisterföringen har överförts från justitieministeriet till rättsregistercentralen genom lagen om straffregistercentralen (1287/1995). Straffregisterlagen föreslås bli ändrad med anledning av denna organisatoriska ändring.

3. Propositionens verkningar

Enligt förslaget kan till myndigheter, om rättsregistercentralen och myndigheten i fråga sinsemellan träffar sådant avtal, lämnas uppgifter ur straffregistret genom teknisk direktanslutning i ärenden där uppgifterna för närvarande ges genom straffregisterutdrag. Förfarandet innebär en viss arbetsbesparing vid rättsregistercentralen.

Propositionen har i övrigt inga verkningar i fråga om ekonomin eller organisationen.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Rättsregistercentralen, inrikesministeriet och huvudstaben har hörts under beredningen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 §. Straffregistret förs numera av rättsregistercentralen. Paragrafens 1 mom. har ändrats på grund av detta.

4 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om utlämnande av uppgifter ur straffregistret för bestämmande och verkställighet av straffrättslig påföljd. Enligt paragrafens 3 mom. föreskrivs om utlämnande av uppgifter ur straffregistret för utredning eller bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet närmare genom förordning. Av de orsaker som nämnts i allmänna motiveringen förslås att bestämmelserna om utlämnande av uppgifter också till denna del skall ingå i lagen. Förslaget ingår i den nya 4 a § som föreslås bli intagen i lagen. Därför föreslås att 4 § 3 mom. skall upphävas.

4 a §. Till lagen föreslås bli intagna bestämmelser, med stöd av vilka ur straffregistret kan lämnas uppgifter i ärenden där myndigheten skall beakta personens tillförlitlighet eller personliga lämplighet. Uttrycket personlig lämplighet har inte särskilt nämnts i bestämmelsen, eftersom det kan anses utgöra en egenskap som ingår i begreppet en persons tillförlitlighet. Den nya bestämmelsen ersätter bestämmelserna i 12—14 § straffregisterförordningen. Orsakerna till förslaget har behandlats i allmänna motiveringen.

En uppgift i straffregistret kan enligt 1 mom. 1 punkten lämnas ut i ett ärende som gäller pass, finskt medborgarskap eller visum, tillstånd eller annan åtgärd som avses i utlänningslagen. Sådana tillstånd eller åtgärder är bland annat uppehållstillstånd, arbetstillstånd, beviljande av asyl, avvisning, utvisning och utreseförbud. Förslaget till bestämmelse motsvarar i sak 12 § 1 punkten, i vilken tillstånden och åtgärderna räknas upp särskilt.

Enligt 12 § 4 punkten straffregisterförordningen kan en myndighet få ett straffregisterutdrag då ärendet gäller tillstånd för skjutvapen eller för transport av explosionsfarliga eller farliga ämnen, tillstånd för bevakningsföretagsverksamhet, trafiktillstånd eller andra sådana tillstånd eller godkännanden av myndighet, som enligt lag eller för-

ordning är beroende av sökandens tillförlitlighet. I den föreslagna 1 mom. 2 punkten uppräknas inte särskilt de ärenden som förutsätter tillstånd eller godkännande. För att få uppgifter räcker att det är fråga om ett ärende där personens tillförlitlighet är en förutsättning för tillstånd eller godkännande av myndighet.

Enligt straffregisterförordningen är förutsättningen för utlämnande av uppgifter att det i lag eller bestämmelser av lägre rang förutsätts att personen är tillförlitlig. Det förutsätts inte att man i bestämmelsen uttryckligen använder uttrycket en persons tillförlitlighet, utan kravet på tillförlitlighet kan uttryckas på olika sätt. Detta är utgångspunkten också i den nya 4 a § 1 mom. 2 punkten. En persons tillförlitlighet kan dock ibland ha en central betydelse i myndighetsprövningen, även om det inte finns någon särskild bestämmelse om det. Närmast kan det komma i fråga vid beviljande av hederstitlar, som kan anses förutsätta godkännande av myndighet. Om förutsättningarna för beviljande av hederstitlar finns inga bestämmelser. I praktiken förutsätts bl.a. gott rykte och oförvitlighet av den som beviljas en hederstitel, och därför behövs straffregisteruppgifter. För att uppgifter skall kunna lämnas ut för detta ändamål, används i den föreslagna bestämmelsen uttrycket "är beroende" med avvikelse från uttrycket "enligt lag eller förordning är beroende" i den bestämmelse som ingår i förordningen.

Bedömning av en persons tillförlitlighet kan ibland behövas också efter att tillstånd beviljats eller godkännande givits för att myndigheten skall kunna sköta sina övervakningsuppgifter. Till exempel finansinspektionen har till uppgift att utöva tillsyn över iakttagandet av bestämmelserna i kreditinstitutslagen (1607/1993) och lagen om värdepappersföretag (579/1996). Finansinspektion skall vidtaga sådana åtgärder som avses i lagarna, om ägarna till eller den administrativa personalen vid ett kreditinstitut eller värdepappersföretag inte längre uppfyller tillförlitlighetskravet. Enligt bestämmelsen kan uppgifter lämnas ur straffregistret för sådan tillsyn som utövas av finansinspektionen, eftersom tillsynen avser ett ärende som förutsätter godkännande av myndighet.

Enligt paragrafens 1 mom. 3 punkten kan uppgifter lämnas ur straffregistret till myndigheter då det är fråga om att anta personer till sådan utbildning eller sådana uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet. Det ligger i det allmännas intresse att man vid bedömningen av personens tillförlitlighet i dessa fall också kan beakta personens förflutna. I bestämmelsen räknas upp de verksamhetsområden inom vilka man vanligen förutsätter särskild tillförlitlighet, vilket enligt förslaget alltid skall vara en förutsättning för att uppgifter skall kunna lämnas. Momentets 3 punkt ersätter 13 § i förordningen. Förslaget till bestämmelse utvidgar i någon mån kretsen av de myndigheter som har rätt att få uppgifter och ger myndigheterna en viss prövningsrätt då det gäller att bedöma för hurdan utbildning eller hurdana uppgifter kan behövas.

Enligt förslaget skall uppgifter ur registret kunna lämnas ut vid personval i ett ärende som gäller statens säkerhet. Enligt detta kan uppgifter lämnas ut såväl till statens högsta ledning som till försvarsförvaltningen. Statens högsta ledning nämns inte särskilt i förordningen.

Försvarsministeriet och försvarsmakten får enligt förslaget uppgifter om personer som de anställer eller antar till utbildning ur registret i samma utsträckning som de får enligt 13 § 1 mom. 1 punkten i förordningen. Straffregisteruppgifter behövs om beväringar som inleder sin tjänstgöring från och med uppbyggdstillfället till och med de första månaderna av militärtjänstgöringen. Under denna tid bestäms till vilken ort och i vilka uppgifter beväringen skall placeras för att fullgöra sina tjänstgöringsplikt. Straffregisteruppgifterna är av betydelse bland annat i det avseendet att den som begått ett visst slags brott inte förordnas att sköta uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet eller som kan innebära risk för att personen begår brott. Till exempel en beväring som dömts för grovt rattfylleri förordnas inte att utföra transportuppgifter eller den som dömts för narkotika- eller våldsbrott förordnas inte att sköta förmansuppgifter eller uppgifter som annars förutsätter särskild tillförlitlighet såsom t.ex. bevakning av vapendepå. Å andra sidan förhindrar tillämpningen av diskrimineringsförbudet i 50 c § värnpliktslagen (452/1950) att någon förvägras sköta vissa uppgifter enbart på den grunden att han har en straffregisteranteckning.

På motsvarande sätt som i fråga om personer som inleder sin tjänstgöring har försvarsmakten behov att tidvis kontrollera straffregisteruppgifterna också i fråga om personer som i reserven sköter förmansuppgifter. Syftet med kontrollen är att säkerställa att personerna alltjämt är lämpliga för de förmansuppgifter inom reserven till vilka de förordnats. Försvarsmakten skall ha rätt att få uppgifter om personer som sköter förmansuppgifter inom reserven också för att avgöra om personen i fråga fortfarande kan sköta den uppgift som han förordnats till.

På grund av uppgifter som ansluter sig till statens säkerhet kan också gränsbevakningsväsendet lämnas uppgifter ur straffregistret precis som för närvarande enligt förordningen om personer som söker anställning vid det.

Polisen liksom även tullväsendet sköter uppgifter i anslutning till den allmänna ordningen och säkerheten. Enligt bestämmelsen kan uppgifter ur straffregistret lämnas till inrikesministeriet om personer som söker anställning inom polisförvaltningen och till tullväsendet om personer som söker anställning vid det. Polisen kan lämnas uppgifter om personer som söker inträde till polisskolan och polisinstitutet och personer som söker tjänst inom polisförvaltningen samt för beviljande av begränsade polisbefogenheter. För närvarande ingår bestämmelserna i 13 § 2—4 punkten i förordningen. Polisen kan också få straffregisteruppgifter om kompletterande polispersonal, i fråga om vilken man förutsätter att personen till sina personliga egenskaper lämpar sig för uppgiften. Om komplettering av polispersonal föreskrivs i 42 § polislagen (493/1995).

Utrikesministeriet skall enligt förslaget precis som för närvarande få uppgifter om personer som söker anställning inom ministeriet. Justitieförvaltningen skall få uppgifter bl.a. i ärenden som gäller bl.a. domar- och åklagartjänst, anställning vid domstol eller fångvårdsväsendet liksom även ärenden som gäller antagning till hovrättsauskultant. Bestämmelserna om utlämnande av uppgifter ingår för närvarande i 13 § 1 mom. 5 punkten och 2 mom. i förordningen.

Straffregisteruppgifter skall också kunna lämnas vid personval som ansluter sig till centralbanksverksamheten eller penningtillverkningen. Enligt förslaget skall Finlands Bank få uppgifter på motsvarande sätt som den för närvarande får enligt 13 § 1 mom. 6

punkten i förordningen. Finlands Bank är penningmyndighet och på uppdrag av den svarar Setec Oy för sedeltillverkningen. I lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet som träder i kraft vid ingången av december 1999 ingår en bestämmelse, enligt vilken myndigheten kan lämna ut en sekretessbelagd uppgift till den som fått i uppdrag att utföra en uppgift, om detta är nödvändigt för uppgiftens utförande. Sålunda har Finlands Bank rätt att lämna straffregisteruppgifter till Setec Oy för att den vid personval skall kunna försäkra sig om tillförlitligheten i samband med penningtillverkningen.

Med stöd av 1 mom. 4 punkten kan uppgifter ur straffregistret lämnas för säkerhetskontroll. Punkten skall ersätta 13 § 3 mom. i straffregisterförordningen. Med stöd av det kan straffregisteruppgifter lämnas till strålsäkerhetscentralen för säkerhetskontroll som gäller användning av strålning och kärnenergi och till Luftfartsverket för övervakningen av säkerheten inom luftfarten.

Enligt 1 mom. 5 punkten kan uppgifter ur straffregistret lämnas i ett ärende som gäller omhändertagande av barn. För närvarande kan uppgifter lämnas ut i detta syfte med stöd av 12 § 5 punkten i förordningen. Om omhändertagande av barn föreskrivs i barnskyddslagen (683/1983). Beslutet om omhändertagande fattas av socialnämnden. Uppgifter ur straffregistret kan behövas å ena sidan vid prövningen av förutsättningarna för omhändertagande och å andra sidan vid prövningen av hur placeringen av barnet i vård utom hemmet skall ordnas.

Justitieministeriet kan med stöd av 2 mom. av vägande skäl bevilja tillstånd att lämna ut uppgifter till myndigheter även i andra fall än de som nämns i 1 mom., då det är fråga om utredning eller bedömning av en persons tillförlitlighet. För närvarande kan undantag beviljas av justitieministeriets kanslichef med stöd av 14 § i förordningen. Avsikten är att justitieministeriets kanslichef alltjämt skall kunna bevilja undantagslov enligt ministeriets arbetsordning. Aven om straffregisterföringen övergått från justitieministeriet till rättsregistercentralen skall beslutsfattandet enligt förslaget i undantagsfall alltjämt förbehållas justitieministeriet. Detta beror på att beviljande av undantagslov innefattar rättspolitisk prövning och linjedragning, vilket till sin natur är en uppgift som bättre lämpar sig för ministeriet än en administra-

tiv registermyndighet. Med tillstånd av justitieministeriet kan uppgifter ur straffregistret lämnas också till andra än finska myndigheter.

Uppgifterna i straffregistret är känsliga uppgifter, i fråga om vilka behovet av skydd för den personliga integriteten är större än i fråga om övriga personuppgifter. Integritetsskyddet har betonats ytterligare i och med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och EU:s dataskyddsdirektiv för vilken redogörs i avsnitt 2.1. i allmänna motiveringen. Eftersom utgångspunkten är att straffregisteruppgifterna skall hemlighållas, är det med tanke på integritetsskyddet motiverat att personen i fråga får veta för vilket ändamål straffregisteruppgifter lämnas ut. Personen kan också ibland själv påverka att straffregisteruppgifter inte lämnas ut till en myndighet t.ex. genom att återkalla sin arbetsplatsansökan.

Av ovan nämnda orsak föreslås att i paragrafens 3 mom. tas in en bestämmelse, enligt vilken en myndighet på förhand skall underrätta personen om att straffregisteruppgifter kan inhämtas om denne. När uppgifter lämnas ut med stöd av paragrafens 2 mom., hör det till justitieministeriet som beviljar undantagslov att göra en sådan underrättelse.

Underrättelse om inhämtande av straffregisteruppgifter behöver dock inte göras, om personen också annars kan antas känna till att straffregisterutdrag kan skaffas. En sådan presumtion kan göras t.ex. i fråga om sådana som ansöker om pass, eftersom det är allmänt känt att pass kan förvägras med stöd av lag, om sökanden inte har avtjänat honom ådömt fängelsestraff. Ett flertal ärenden som förutsätter tillstånd av myndighet är sådana i fråga om vilka man på författingsnivå förutsätter att tillståndssökanden är tillförlitlig. Därför kan man i allmänhet utgå från att sökanden vet att myndigheten kontrollerar hans uppgifter bl.a. i straffregistret. Aven den som söker anställning inom staten kan i allmänhet antas känna till att straffregisteruppgifterna kontrolleras. Det faktum att straffregisteruppgifter inhämtas kan dock komma som en överraskning för sökanden, om denne inte har underrättats särskilt om det på förhand.

Sättet för hur underrättelsen skall ske föreslås inte bli reglerad genom lag. Underrättelsen kan i de flesta fall ske genom ett omnämnande på ansökningsblanketten eller annan blankett. När blanketterna i sinom tid

förnyas kan om skaffande av straffregisteruppdrag underlämnas också i sådana fall där lagen inte förutsätter det. Om den som söker anställning eller om tillträde till utbildning inte behöver fylla i någon blankett eller annan handling, varav saken framgår eller om uppgifterna inte ingår i t.ex. arbetsplatsannonserna, skall personen underrättas särskilt om saken. Underrättelsen kan ske muntligen eller skriftligen och vid behov med posten.

5 §. I paragrafens 2 mom. ingår bestämmelser om utlämnande av straffregisteruppgifter genom teknisk anslutning. Justitieministeriet kan ge en sådan myndighet som avses i bestämmelsen rätt att få uppgifterna direkt. Beviljande av tillstånd har varit nödvändigt bland annat därför att straffregistret ännu inte i sin helhet var adb-baserat när lagstiftningen reviderades. Behov att särskilt bevilja tillstånd existerar inte längre.

Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrat så att rättsregistercentralen skall ha rätt att lämna ut straffregisteruppgifter genom direkt anslutning till sådana myndigheter och för de ändamål som anges i 4 och 4 a § i lagen. Enligt förslaget förutsätts att rättsregistercentralen anser att utlämnande av uppgifter genom teknisk anslutning vara motiverat med avseende på behovet av uppgifter och nödvändiga skyddsåtgärder. För att få teknisk anslutning skall myndigheten för det första ge utredning om att de förpliktelser som ställs i lagen, såsom tystnadsplikt (3 §) och begränsningen av vidareutlämnande (11 §), blir tryggade. En nödvändig skyddsåtgärd är också det att systemet registrerar vilken myndighet och för vilket ändamål denna har gjort en förfrågning om en registrerad person. Om myndigheten har ett omfattande eller ofta återkommande behov att få uppgifter ur straffregistret och datasekretessen har tillgodosetts på ett övertygande sätt, finns inga hinder för användning av teknisk anslutning. Enligt den föreslagna bestämmelsen behöver man inte som för närvarande begränsa de verksamhetsställen från vilka polisen har en teknisk anslutning till straffregistret. Enligt 5 § 2 mom. straffregisterlagen har justitieministeriet nämligen kunnat bevilja högst tre förundersökningsmyndigheter som har jour dygnet runt rätt att genom teknisk anslutning få uppgifter ur straffregistret. Om däremot uppgifter behövs endast sporadiskt, så som t.ex. i ärenden som gäller omhändertagande av barn, eller annars relativt sällan, kan man inte i allmänhet anse det

vara motiverat att bevilja rätt att använda teknisk anslutning på grund av behov, utan uppgifterna kan alltså fås genom att från rättsregistercentralen beställa straffregisterutdrag.

6 §. I paragrafen föreskrivs om enskilda personers rätt att ur straffregistret få utdrag över egna uppgifter och kontrollera sina uppgifter. Den nya personuppgiftslagen träder i kraft den 1 september 1999. Paragrafens 2 mom. föreslås därför bli justerat så att i fråga om insynsrätten inte hänvisas till personregisterlagen (471/1987), utan till vad som bestäms om skydd av personuppgifter.

Lagen omfattar ingen bestämmelse enligt vilken en juridisk person skulle ha motsvarande rätt som en enskild person att kontrollera sina uppgifter i straffregistret. Det föreslås att i paragrafens 2 mom. tas in en bestämmelse som förpliktar att ge straffregisterutdrag. Eftersom de allmänna bestämmelserna i personregisterlagen inte gäller sammanslutningar, är det inte nödvändigt att motivera begäran för att få utdraget. Uppgifter kan alltid lämnas på begäran av den person som har rätt att teckna den juridiska personens namn.

9 §. Paragrafen föreslås bli ändrad så att rättsregistercentralen i stället för justitieministeriet kan lämna ut uppgifter ur straffregistret för vetenskaplig forskning och statistikföring.

Ikraftträdelsebestämmelse. Bestämmelsens 1 mom. innehåller en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av 3 mom. i den 4 a § som föreslås bli fogad till lagen, skall en myndighet som har för avsikt att begära straffregisteruppgifter om en person underrätta personen i fråga om saken. Underrättelse behöver dock inte göras om personen annars kan antas känna till att straffregisterutdrag skaffas. Enligt paragrafens 2 mom. tillämpas inte denna bestämmelse på ärenden som blivit anhängiga innan lagen träder i kraft.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

Det föreslås att 12—14 § straffregisterförordningen skall upphävas på grund av 4 a § som föreslås bli fogad till lagen. Förordningen skall också ändras, eftersom registret numera förs av rättsregistercentralen. Ett

utkast till förordning ingår inte som bilaga till denna proposition.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

4. Lagstiftningsordning

Straffregisterlagstiftningen reviderades före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna, som trädde i kraft den 1 augusti 1995. Straffregisteruppgifterna är sekretessbelagda personuppgifter. I 8 § 1 mom. rege-
ringsformen förutsätts det att om utlämnande

av personuppgifter bestäms genom lag. Av 10 § 2 mom. regeringsformen följer åter att om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter som innehas av myndigheter skall föreskrivas genom lag. På grundval av dessa bestämmelser föreslås i propositionen att bestämmelserna om utlämnande av uppgifter, som för närvarande delvis ingår i straffregisterförordningen, skall tas in i lagen.

Den föreslagna lagen innehåller inget sådant som med avseende på bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna förutsätter att lagen skall behandlas i grundlagsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i straffregisterlagen av den 20 augusti 1993 (770/1993) 4 § 3 mom., *ändras* 1 § 1 mom., 5 § 2 mom., 6 § 2 mom. och 9 §, av dessa lagrum 6 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1639/1995, samt *fogas* till lagen en ny 4 a § som följer:

1 §

Vid rättsregistercentralen förs straffregister enligt vad som bestäms i denna lag.

4 a §

Utöver vad som bestäms i 4 §, lämnas ur straffregistret uppgifter om personer ut till finska myndigheter i ärenden som gäller

1) pass, finskt medborgarskap eller i utlänningslagen (378/1991) avsett visum, tillstånd eller annan åtgärd,

2) sådana tillstånd eller godkännanden av myndighet, som är beroende av personens tillförlitlighet,

3) inträde till utbildning eller val till ett uppdrag som har samband med statens säkerhet, utrikesförvaltningen, allmän ordning och säkerhet, Finlands internationella förhållanden, justitieförvaltningen, centralbanksverksamheten eller penningtillverkningen och som är beroende av personens tillförlitlighet,

4) säkerhetskontrollen samt

5) omhändertagande av barn.

Justitieministeriet kan av vägande skäl bevilja tillstånd att lämna ut uppgifter ur straffregistret till en myndighet även i andra fall än de som nämns i 1 mom. för utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet.

Myndigheten skall underrätta personen i fråga om att uppgifter om honom i straffregistret kan begäras för behandling av ett ärende som avses i 1 mom. Underrättelse behöver dock inte ske, om det kan antas att personen också annars känner till att uppgifter kan skaffas om honom.

5 §

Rättsregistercentralen kan lämna de myndigheter som nämns ovan i 4 och 4 a § uppgifter ur straffregistret även i maskinläsbar form eller genom teknisk anslutning för sådana ändamål som anges i dessa paragrafer, om det med beaktande av behovet av att använda uppgifterna och nödvändiga skyddsåtgärder är motiverat.

6 §

Om envars rätt att kontrollera registeruppgifter om honom själv gäller vad som föreskrivs om skydd av personuppgifter. Den som antecknats i straffregistret har dessutom rätt att på begäran få veta till vem och för vilket ändamål det under det senaste året har lämnats ut uppgifter om honom ur det register som förs med hjälp av automatisk databehandling. Den som har rätt att teckna en juridisk persons namn har, oberoende av det sätt på vilket registret förs, motsvarande kontrollrätt och rätt att få information för den juridiska personens räkning samt rätt att få ett straffregisterutdrag som gäller den juridiska personen.

9 §

Rättsregistercentralen kan lämna ut uppgifter ur straffregistret för vetenskaplig forskning eller statistikföring, om inte de registrerade personernas integritetsskydd eller rätt och fördel eller statens säkerhet äventyras av att uppgifterna lämnas ut och används.

Denna lag träder i kraft den . ärende som avses i 4 a § 1 mom. har blivit
Dock tillämpas 4 a § 3 mom. inte, om ett anhängigt innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 21 maj 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister Johannes Koskinen

Lag

om ändring av straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i straffregisterlagen av den 20 augusti 1993 (770/1993) 4 § 3 mom., ändras 1 § 1 mom., 5 § 2 mom., 6 § 2 mom. och 9 §, av dessa lagrum 6 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1639/1995, samt fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Vid justitieministeriet förs straffregister enligt vad som stadgas i denna lag.

4 §

Till andra finska myndigheter än de som anges i 1 mom. kan uppgifter ur straffregistret lämnas för utredning eller bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet, enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

Föreslagen lydelse

1 §

Vid rättsregistercentralen förs straffregister enligt vad som bestäms i denna lag.

4 §

(upphävs)

4 a §

Utöver vad som bestäms i 4 §, lämnas ur straffregistret uppgifter om personer ut till finska myndigheter i ärenden som gäller

1) pass, finskt medborgarskap eller i utlänningslagen (378/1991) avsett visum, tillstånd eller annan åtgärd,

2) sådana tillstånd eller godkännanden av myndighet, som är beroende av personens tillförlitlighet,

3) inträde till utbildning eller val till ett uppdrag som har samband med statens säkerhet, utrikesförvaltningen, allmän ordning och säkerhet, Finlands internationella förhållanden, justitieförvaltningen, centralbanksverksamheten eller penningtillverkningen och som är beroende av personens tillförlitlighet,

4) säkerhetskontrollen samt

5) omhändertagande av barn.

Justitieministeriet kan av vägande skäl bevilja tillstånd att lämna ut uppgifter ur straffregistret till en myndighet även i andra fall än de som nämns i 1 mom. för utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet.

Myndigheten skall underrätta personen i fråga om att uppgifter om honom i straffregistret kan begäras för behandling av ett

Gällande lydelse

5 §

Justitieministeriet kan ge myndigheter som nämns i 4 § 1 mom. 1—4 punkten samt centralkriminalpolisen och högst tre andra förundersökningsmyndigheter som har jour dygnet runt rätt att genom teknisk anslutning få uppgifter om personer ur straffregistret för sådana ändamål som avses i 4 § 1 och 2 mom.

6 §

I personregisterlagen (471/87) stadgas om envars rätt att kontrollera registeruppgifter om honom själv. Den som antecknats i straffregistret har dessutom rätt att på begräns få veta till vem och för vilket ändamål det under det senaste året har lämnats ut uppgifter om honom ur det register som förs med hjälp av automatisk databehandling. Den som har rätt att teckna en juridisk persons namn har, oberoende av det sätt på vilket registret förs, motsvarande kontrollrätt och rätt att få information för den juridiska personens räkning.

9 §

Justitieministeriet kan lämna ut uppgifter ur straffregistret för vetenskaplig forskning eller statistikföring, om inte de registrerade personernas integritetsskydd eller rätt och fördel eller statens säkerhet äventyras av att uppgifterna lämnas ut och används.

Föreslagen lydelse

ärende som avses i 1 mom. Underrättelse behöver dock inte ske, om det kan antas att personen också annars känner till att uppgifter kan skaffas om honom.

5 §

Rättsregistercentralen kan lämna de myndigheter som nämns ovan i 4 och 4 a § uppgifter ur straffregistret även i maskinläsbar form eller genom teknisk anslutning för sådana ändamål som anges i dessa paragrafer, om det med beaktande av behovet av att använda uppgifterna och nödvändiga skyddsåtgärder är motiverat.

6 §

Om envars rätt att kontrollera registeruppgifter om honom själv gäller vad som föreskrivs om skydd av personuppgifter. Den som antecknats i straffregistret har dessutom rätt att på begäran få veta till vem och för vilket ändamål det under det senaste året har lämnats ut uppgifter om honom ur det register som förs med hjälp av automatisk databehandling. Den som har rätt att teckna en juridisk persons namn har, oberoende av det sätt på vilket registret förs, motsvarande kontrollrätt och rätt att få information för den juridiska personens räkning samt rätt att få ett straffregisterutdrag som gäller den juridiska personen.

9 §

Rättsregistercentralen kan lämna ut uppgifter ur straffregistret för vetenskaplig forskning eller statistikföring, om inte de registrerade personernas integritetsskydd eller rätt och fördel eller statens säkerhet äventyras av att uppgifterna lämnas ut och används.

Denna lag träder i kraft den .
Dock tillämpas 4 a § 3 mom. inte, om ett ärende som avses i 4 a § 1 mom. har blivit anhängigt innan lagen träder i kraft.